

บทที่ 4

ผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาเรื่องแบบแผนการเลี้ยงดูบุตรวัยขวบปีแรกของมารดาติดเชื้อเอชไอวี ผู้วิจัยได้เป็นนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของการพรรณนากรณีศึกษา จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษา และอภิปรายผลของการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ภูมิหลังของกรณีศึกษา และแบบแผนการเลี้ยงดูบุตร

ผลการศึกษกรณีศึกษา

กรณีของ จ.(นามสมมติ)

จ.อายุ 26 ปี เป็นคนท้องถิ่น จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่3 ขณะนี้ไม่ได้ทำงานเป็นแม่บ้าน และทำขนมขายบ้างเล็กๆน้อยๆ รายได้ไม่แน่นอน ประมาณ 1500-2000 บาทต่อเดือน สามีอายุ 30ปี จบชั้นป.6 อาชีพขับรถไถรับจ้าง รายได้วันละ 250 บาท ครอบครัวของ จ.พักอาศัยอยู่บ้านของตนเอง ซึ่งอยู่ในรั้วเดียวกันกับบ้านพ่อแม่ของ จ.

จ.และสามีเป็นคนบ้านเดียวกัน แต่งงานกันมา 8 ปี มีบุตรด้วยกัน 2 คน คนโตเป็นชาย อายุ 4 ปี คนเล็กเป็นหญิงอายุ 4 เดือน ความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่กันดี ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกันอย่างรุนแรง มีปากเสียงกันบ้างเล็กน้อย สามีไม่เคยทำร้ายร่างกาย แต่เป็นคนขี้ใจน้อย ชอบดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ เคยเป็นโรคตับแข็งแต่รักษาหายแล้ว ปัจจุบันเลิกดื่มเหล้า แต่ยังสูบบุหรี่ สามีจะให้ จ.เป็นคนจัดการเรื่องการเงินในครอบครัว เมื่อทำงานได้เงินมาจะนำมาให้จ.ทั้งหมด โดยจ.จะจ่ายค่าข้าวให้วันละ 20 บาท

ความพร้อมในการมีบุตร จ.และสามียังไม่ได้ตั้งใจที่จะมีบุตรคนนี้ จ.คุมกำเนิดโดยการรับประทานยาเม็ดคุมกำเนิดมาตลอด หลังจากคลอดลูกคนแรก แต่ที่ตั้งครรภ์ครั้งนี้เพราะลืมกินยาคุมกำเนิด เมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ จ.ปรึกษากับสามีว่าจะทำแท้งดีหรือไม่ แต่สามีบอกว่าไม่ต้อง จึงตั้งครรภ์ต่อ แต่ยังไม่ได้ไปฝากครรภ์ในช่วงครรภ์อ่อน ๆ เพราะไม่ค่อยมีเงิน

การรับรู้และการเผชิญปัญหาการติดเชื้อ จ.ทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี จากการไปฝากครรภ์ลูกคนที่ 2 ซึ่งขณะนั้นตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน จ.ได้รับการให้คำปรึกษาจากพยาบาล และเข้าโครงการรับประทานยา AZT ตั้งแต่ทราบว่าติดเชื้อจนกระทั่งคลอด การติดเชื้อเอชไอวีครั้งนี้คิดว่าติดจากสามี เพราะสามีมีพฤติกรรมกลับบ้านค่ำและชอบดื่มสุรา ภายหลังจากทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี จ.บอกว่ารู้สึกบอกไม่ถูก ตกตะลึงอยู่ช่วงหนึ่ง แต่ก็พอเข้าใจได้ เพราะได้รับคำปรึกษาจากพยาบาล

ทราบว่าจะยังไม่เป็นโรค ถ้ารักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ก็สามารถมีชีวิตอยู่ได้อีกหลายปี
ตอนนี้เลยไม่คิดอะไรมาก ตัดใจว่าคนเราต้องตายทุกคน คนอื่น ๆ ก็ตาย เชื่อว่าเป็นกฎแห่งกรรม
อยู่เพื่อชดใช้กรรม คิดว่าตัวเองคงสร้างกรรมมามากกว่าคนอื่น แรก ๆ ที่ทราบว่าติดเชื้อเอดส์ก็รู้สึก
โกรธสามี แต่ก็ไม่ทราบว่าจะโกรธไปทำไม เพราะถึงอย่างไรก็เป็นไปแล้ว ภายหลังที่ทราบว่าติด
เชื้อแล้วก็ได้ไม่ได้คิดจะเอาลูกออก เพราะเค้าเกิดมาแล้ว ตั้งใจจะเลี้ยงเค้าให้ดีที่สุด จ.บอกให้สามี
ทราบว่าตนเองติดเชื้อ แต่สามีไม่เชื่อ และไม่ยอมไปตรวจเลือด เค้าจะไม่พูดถึงเลย จ.บอกว่าไม่
อยากบังคับให้สามีไปตรวจเลือด เพราะเกรงว่าถ้าผลการตรวจพบว่าติดเชื้อจริง สามีจะรับไม่ได้
เพราะสามีเคยบอกว่าถ้าติดเชื้อเอดส์จะฆ่าตายหมดทั้งบ้าน

จ. บอกให้แม่ของตนทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ส่วนคนอื่นๆที่เป็นญาติไม่ทราบ จ. ได้รับความช่วยเหลือจากแม่ ทั้งในด้านการช่วยเหลือดูแลลูกคนโตและลูกคนเล็ก ให้ยืมเงินเมื่อมีปัญหาเรื่องเงิน และให้กำลังใจแก่ จ. มาโดยตลอด ถึงแม่ทราบว่า จ.ติดเชื้อ แต่ก็ไม่รังเกียจ แม่ยังอนุญาตให้ จ. สามี และลูก ไปรับประทานอาหารร่วมกับบ้านพ่อแม่ในมือเช้า และเย็น เหมือนเช่นเคยทุกวัน

ความวิตกกังวลเรื่องการติดเชื้อเอชไอวี จ. เล่าว่า “เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว มีปัญหาเรื่องเงิน ไม่มีสตางค์ เลยพาลูกไปรับวัคซีนที่โรงพยาบาลใกล้บ้าน เพื่อประหยัดค่ารถ ถูกเจ้าหน้าที่พยาบาลซักประวัติ เกี่ยวกับการติดเชื้อเอดส์ ตกใจว่าเค้ารู้ได้อย่างไร กลับมาคิดดู เปิดสมุดสีชมพู มีคำว่า “UP” จึงคิดว่าเจ้าหน้าที่ต้องรู้จากที่เขียนว่า “UP” ไม่อยากให้ลงสมุดเลย น่าจะใช้คอมพิวเตอร์ อย่างนี้ไปที่ไหนก็รู้หมด เวลาเจ้าหน้าที่ซักประวัติก็มีคนอื่น ๆ อยู่ด้วย หนูรีบตอบแล้วรีบพาลูกออกไป ไม่อยากให้เค้าถามมาก เจ้าหน้าที่บอกว่าทำไมไม่ไปตรวจที่เดิม เพราะเด็กต้องเจาะเลือด ก็เลยตอบว่า ปกติพาไป แต่วันนี้มาฉีดวัคซีนอย่างเดียว หนูไม่กล้าพาลูกไปตรวจที่อื่นอีกแล้ว กลัวคนรู้”

การปรับตัวต่อการเป็นมารดา จ.บอกว่าไม่สนใจในการที่จะเลี้ยงลูกเพราะเคยเลี้ยงลูกมาแล้วคนหนึ่ง และมีแม่ช่วยเหลือ การเลี้ยงลูกทำให้เหนื่อยเหมือนกันแต่ก็ต้องทำไป ต้องพยายามเก็บเงินไว้ให้ลูก ต้องขยันทำงานมาก ๆ สามีมีส่วนช่วยเหลือลูกบ้างเมื่อกลับมาจากที่ทำงานตอนเย็น บางครั้งก็ช่วยป้อนนมให้ลูก และเล่นหยอกล้อกับลูก จ.บอกว่าสามีรักลูกมาก สิ่งที่ จ. กังวลมากในขณะนี้ คือ กลัวลูกติดเชื้อและกลัวจะไม่มีเงินไว้ให้ลูก เมื่อตนเองไม่อยู่แล้ว

สัมพันธภาพกับลูก จากการสังเกต จ.จะสัมผัสลูกอย่างอ่อนโยน มองลูกด้วยสายตาที่บอกถึงความรัก ระหว่างพูดคุยกันจะลูบหน้า ลูกศีรษะลูก และอุ้มลูกด้วยความทะนุถนอม

การปฏิบัติตัวเมื่อติดเชื้อเอชไอวี ๑. ได้รับความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวของผู้ที่ติดเชื้อจาก
พยาบาล ทราบว่าต้องดูแลสุขภาพให้แข็งแรง กินอาหารที่มีประโยชน์ และต้องใช้ถุงยางอนามัย
เมื่อมีเพศสัมพันธ์ แต่ไม่ได้ปฏิบัติเนื่องจากสามีไม่ยอมใช้บอกว่าไม่เป็นไร ซึ่ง ๑. ก็ตามใจสามี

พฤติกรรมการณ์เลี้ยงดูลูก

๑. เลี้ยงลูกด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ แม่จะช่วยดูแลลูกชายคนโต และช่วยดูแลลูกสาวคน
เล็กบ้าง เมื่อ ๑. ยุ่งอยู่กับการทำขนมขาย ซึ่ง ๑. จะขายอยู่หน้าบ้านตนเอง จากการพูดคุยและ
สังเกตการณ์เลี้ยงดูของ ๑. ๑. มีความรู้ในการเลี้ยงดูลูกมากและมีความกระตือรือร้น ในการหาอ่าน
หนังสือ หากความรู้เรื่องการดูแลลูก ประกอบกับ ๑. เคยเลี้ยงลูกมาแล้ว ทำให้ ๑. เลี้ยงลูกได้ดี มี
ความสนใจ เอาใจใส่ลูกดีมาก แต่ ๑. จะค่อนข้างเครียดและกังวลมาก โดยเฉพาะการหารายได้ไว้
ให้ลูก

การให้อาหาร จะให้ลูก กิน นมผสม ชงนมตามคำแนะนำข้างกระป๋อง มีขวดนม 2 ขวด
จะล้างขวดนมด้วยน้ำยาทำความสะอาดขวดนมก่อน แล้วนำขวดนมไปต้มในน้ำเดือดนาน
ประมาณ 10 - 15 นาที จะต้มขวดนมวันละ 1 ครั้ง ในระหว่างมื้อนมต้องเปลี่ยนขวดนมเพื่อนำมา
ใช้ จะล้างด้วยน้ำยาล้างขวดนม จากนั้นนำมาแช่น้ำร้อนประมาณ 5 นาที แล้วนำไปใช้ต่อ

ขณะลูกอายุ 4 เดือน กินนมครั้งละ 4 ออนซ์ วันละประมาณ 7 - 8 ครั้ง ชงนมส่วนผสม 1 :
1 ให้ลูกกินนมผสมอย่างเดียวตลอด 4 เดือน โดยไม่ให้กินข้าวต้ม เริ่มได้อาหารเสริมเมื่อ 4 เดือน
เต็ม โดยเริ่มให้น้ำส้มกล้วยและข้าวบดทีละน้อย ต่อมาให้กินเนื้อสัตว์พวกปลา และไก่ ตอนนี้
(อายุ 6 เดือน) ให้เด็กกินข้าว 2 มื้อ บางวัน 3 มื้อ (โดยกินกล้วยเดี่ยว) ปกติจะกินข้าวกับกล้วย ไข่
แดง ให้กินเนื้อสัตว์ ปลา และกินผักจำพวกฟักทองและตำลึง ๑. จะทำอาหารให้ลูกกินเอง

การดูแลทำความสะอาดร่างกาย จะอาบน้ำเช้าและเย็น โดยอาบน้ำในอ่างน้ำ ใช้น้ำอุ่น
สระผมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หลังสระผมจะเช็ดหูด้วยสำลีพันปลายไม้ เช็ดผมให้แห้ง

การทำความสะอาดเสื้อผ้า จะแยกซักจากเสื้อผ้าของตนเอง สามี และลูกคนโต ผ้าอ้อมจะ
ใส่น้ำยาก่อนซัก ซักด้วยน้ำยาซักผ้าเด็กอ่อน จากนั้นเข้าเครื่องปั่นแห้ง แล้วไปตากแดด

การดูแลสุขภาพและป้องกันโรค จะพาบุตรไปตรวจสุขภาพตามที่แพทย์ นัดทุกครั้ง หลัง
การฉีดวัคซีน จะเอาน้ำอุ่นมาประคบบริเวณที่ฉีดยา จะดูแลลูกโดยพยายามป้องกันให้ลูกครบให้
ตรงเวลา และคอยสังเกตดูตามตัว ว่าลูกมีผื่นไหม ลื่นเป็นผื่นไหม มีการถ่ายท้องหรือเปล่า เพราะ
พยาบาลเคยบอกให้สังเกตอาการร่วมคือ ลื่นเป็นผื่น ถ่ายท้อง มีไข้ และมีผื่น

การดูแลเมื่อลูกเจ็บป่วย ถ้าถ่ายเหลวจะชงนมให้ลูกเจือจางคือ 1 : 2 และให้ลูกกินน้ำเกลือ
ประมาณ 6 ออนซ์ ถ้าลูกมีไข้ก็จะเช็ดตัวให้ลูกด้วยน้ำอุ่น ถ้าเป็นหวัดมีน้ำมูกจะพาลูกไปหาหมอ

แต่ลูกจะไม่ค่อยเจ็บป่วย สบายดีมาตลอดตั้งแต่เลี้ยงมาไม่สบายเพียงครั้งเดียวคือ ตัวร้อน เป็นหวัด พาไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล

ปัญหาในการเลี้ยงลูกไม่มี เพราะเคยเลี้ยงลูกคนโต จึงไม่หนักใจอะไร แต่มีปัญหาเรื่องเงิน ขณะนี้เป็นหนี้อยู่ 1,000 บาท เพราะไปเยี่ยมเพื่อนมาเพื่อไปซื้อเครื่องอบขนมและต้องผ่อนทุกเดือน จ. เล่าว่า "ต้องทำขนมขาย ตอนนี้ติดต่อกับครูที่เคยสอนที่โรงเรียนใกล้บ้าน เอาไปส่งที่โรงเรียน บางทีก็ขายได้บ้าง บางทีก็เหลือ รายได้ไม่ค่อยดี อยากไปทำงานโรงงานก็ทำไม่ได้ รู้จากเพื่อนว่าโรงงานจะต้องเจาะเลือดก่อน ถ้าติดเชื้อเอดส์จะไม่รับ เลยไม่กล้าไปสมัครเพราะกลัวชาวบ้านถามว่าทำไมโรงงานไม่รับเข้าทำงาน ไม่อยากให้ใครรู้ผลเลือด แม้แต่ญาติก็ไม่อยากให้รู้ กลัวถูกรังเกียจ ตอนนี้กังวลอยู่เรื่องเดียวคือ จะทำอย่างไร จะหาเงินไว้ให้กับลูกอย่างไร (ระหว่างที่เล่า จ. มีสีหน้าวิตกกังวลมาก และมีน้ำตาไหลซึมออกมา) ตอนนี้ก็ต้องพยายามหาเงินมาซื้อนมให้ลูก เพราะนมฟรีที่โรงพยาบาลแจกให้ บางครั้งได้มา 1 - 2 กระป๋อง ก็ไม่พอกิน เพราะเด็กกินเก่ง กระป๋องเล็กก็อยู่ได้ประมาณสัปดาห์เดียว"

ความต้องการการช่วยเหลือ อยากให้รัฐบาลช่วยจัดตั้งศูนย์จัดหางานให้กับคนที่ติดเชื้อเอดส์ทำ และหาตลาดขายสินค้าของคนที่ยอดเชื้อด้วย

การวางแผนอนาคตสำหรับลูก "ตั้งใจจะเลี้ยงเค้าให้ดีที่สุด ต้องพยายามทำงาน หาเงินเก็บเงินไว้ให้ลูก ถ้าตนเองไม่อยู่ก็คิดว่าจะให้แม่ช่วยเลี้ยงต่อ เคยคุยกับแม่ไว้บ้างแล้วแม่บอกว่าไม่ต้องเป็นห่วง ตอนนี้แม่ก็ช่วยเลี้ยงบ้างแล้ว และก็ช่วยให้เงินมาซื้อนมให้ลูกบ้าง"

พฤติกรรมและการเลี้ยงดูบุตรจากการสังเกต

การให้นมบุตร สนใจดูแลลูก เลี้ยงลูกดี ให้นมลูกได้ถูกต้อง โดยการอุ้มลูก เด็กดูนอนได้ดี ไม่มีเสียงดัง ไม่มีลมเข้า ภายหลังให้นมบุตรจะไล่ลมให้ลูกโดยการจับพาดบ่า จากนั้นจะให้นอนตะแคงหันหน้าไปข้างใดข้างหนึ่ง

การดูแลความสะอาดภายหลังการขับถ่าย ภายหลังจากลูกปัสสาวะและอุจจาระ ทำความสะอาดโดยใช้ผ้าชุบน้ำเช็ด ถ้าเด็กถ่ายจะใช้กระดาษทิชชูรองกัน จากนั้นใช้ผ้าชุบน้ำเช็ด

การส่งเสริมพัฒนาการ ในช่วงที่ลูกตื่น จ. จะเล่นกับลูกพูดคุยด้วย ยิ้มแย้มแจ่มใส หอมแก้มลูก ลูบหน้า ลูบผม ลูบตามเนื้อตามตัว

สุขภาพของทารก เนื้อตัวสะอาด เด็กสดชื่น ยิ้มเก่ง การเจริญเติบโต พัฒนาการสมวัย น้ำหนักและความยาวของทารกมีดังนี้

แรกเกิด 26 เมษายน 2542	น้ำหนัก 3,095 กรัม	ยาว 51 เซนติเมตร
24 พฤษภาคม 2542	น้ำหนัก 4,000 กรัม	ยาว 54 เซนติเมตร
14 มิถุนายน 2542	น้ำหนัก 4,700 กรัม	ยาว 57 เซนติเมตร

23 สิงหาคม 2542 น้ำหนัก 6,300 กรัม ยาว 64 เซนติเมตร
15 ตุลาคม 2542 น้ำหนัก 6,900 กรัม ยาว 70 เซนติเมตร

พัฒนาการในขณะนี้ (อายุประมาณ 6 เดือน) คือ พลิกคว่ำ พลิกหงาย จับของเล่นได้ นั่งได้
เอง ส่งเสียงหัวเราะเอิ๊กอ๊าก

กรณีของ ต. (นามสมมติ)

ต. อายุ 28 ปี เรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำงานเป็นพนักงานโรงงานแห่งหนึ่ง
มีหน้าที่เย็บเสื้อผ้าชั้นใน และเสื้อผ้าเด็ก รายได้เดือนละ 3,700 บาท และมีเงินล่วงเวลา สามีทำงาน
เป็นช่างไฟ รายได้ประมาณเดือนละ 3,000 กว่าบาท รวมรายได้ครอบครัวเดือนละประมาณ 7,000
บาท ทั้งต.และสามีเป็นคนในพื้นที่

ต. แต่งงาน 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 20 ปี อยู่กับสามีเก่าประมาณ 2 ปี มีบุตรด้วย
กัน 1 คน ปัจจุบันอายุ 3 ขวบ สามีเป็นคนชอบเที่ยวและเจ้าชู้มากจึงเลิกรักกัน หลังจากนั้น ต.
กลับมาอยู่บ้านพ่อแม่และเอาลูกสาวคนโตมาเลี้ยงเอง

ต. แต่งงานใหม่กับสามีคนปัจจุบันเมื่ออายุ 24 ปี สามีใหม่เป็นคนดีเรียบร้อย ไม่เคยเที่ยว
รักครอบครัว ขยันทำมาหากิน ไม่เล่นการพนัน ไม่กินเหล้า ต. คิดว่าสามีไม่เคยมีแฟนมาก่อน หลัง
แต่งงาน ต.กับสามียังอาศัยอยู่พ่อแม่ของต. ซึ่งมีอาชีพเปิดร้านขายของชำ สัมพันธ์ภาพในครอบครัว
รักใคร่กันดี สามีใหม่เข้ากับพ่อแม่ได้ดี

หลังแต่งงานใหม่ ต. ยังไม่คิดที่จะมีบุตรแต่ลืมกินยาคุมกำเนิด จึงตั้งครรภ์ ไม่ได้คิดทำแท้ง
กลัวบาป มีแล้วก็เลยปล่อยให้ มีและไม่ทราบว่าตนเองติดเชื้อเอชไอวี ถ้าทราบจะไม่ปล่อยให้มามีลูก ต.
ไปฝากครรภ์ เมื่อตั้งครรภ์ได้ 5 เดือน ได้รับการเจาะเลือดจึงทราบว่าติดเชื้อ HIV ต.คิดว่าตนเองติดเชื้อ
จากสามีเก่า เพราะเป็นคนชอบเที่ยว หลังจากทราบว่าติดเชื้อก็ไม่คิดอะไรมาก รู้สึกเฉยๆ
เพราะพี่พยาบาลบอกว่า ให้ทำใจให้สบาย ก็เลยไม่เครียด ไม่คิดมาก คิดว่าคนเราต้องตายทุกคน
คนที่ไม่ติดเชื้อก็ต้องตายเหมือนกัน ถ้าไม่เครียด ไม่คิดมากก็จะอยู่ได้นาน

ต.ไม่ได้บอกให้สามีหรือญาติคนใดทราบว่าตนเองติดเชื้อ เพราะกลัวว่าทุกคนจะไม่สบาย
ใจ หลังทราบว่าติดเชื้อ ต. ได้รับประทานยา AZT ต่อเนื่องมาจนกระทั่งคลอด

ต. คลอดปกติ ได้ลูกชาย น้ำหนัก 3250 กรัม สุขภาพแข็งแรงดีทั้งแม่และลูก ต. ทำหมันแล้ว
หลังคลอดลูกได้ยา AZT กินต่ออีก 2 สัปดาห์ และได้รับยาปฏิชีวนะ (Bactrim) รับประทานต่อ ซึ่ง ต.
ดูแลให้ลูกได้รับยาครบถ้วน ต.บอกว่าดีใจที่ลูกคลอดออกมาสมบูรณ์ แต่ก็กังวลลูกกลัวลูกจะติด
เชื้อไปด้วย

การรับรู้บทบาทการเป็นมารดา ต.ไม่รู้สึกกังวลต่อการเลี้ยงลูก เพราะเคยเลี้ยงลูกคนโตมา
แล้ว ไม่คิดว่าลูกจะมาเพิ่มภาระ กลัวแต่ว่าตนเองจะอยู่ไม่ถึงลูกโต

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ต. ทราบว่าเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ต้องไม่คิดมาก ไม่กังวล ดูแลตนเองให้ดีระวังในเรื่องการกินอาหาร ไม่กินของหมักดองจะทำให้ท้องเสีย ซึ่ง ต. เองก็ไม่ชอบรับประทานอาหารประเภทของหมักดองอยู่แล้ว

การป้องกันการแพร่กระจายเชื้อเอดส์ พยาบาลแนะนำให้ ต. ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ซึ่ง ต. บอกว่าให้สามีใช้ถุงยาง แต่สามีทราบดีว่า ต. ทำหมันแล้ว จึงไม่แน่ใจว่า สามีจะใช้ถุงยางอนามัยหรือไม่ ต. บอกว่า "ต่อไปคงไม่ได้ใช้แล้วละ" เมื่อถามต่อว่าแล้วคิดจะทำอย่างไรต่อไป ต. บอกว่า "ยังไม่รู้เหมือนกัน"

ส่วนการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อสู่คนในครอบครัว ต. จะแยกผ้าเปื้อนเลือดของตนเอง ซักต่างหากจากผ้าของพ่อแม่ การใช้ห้องน้ำเมื่อใช้แล้ว ต. จะล้างทำความสะอาดจนไม่มีคราบเลือด แต่การรับประทานอาหารจะรับประทานร่วมกันทั้งครอบครัวไม่ได้แยกช้อนกลาง

พฤติกรรมการเล่นดูบุตร

การเล่นดูลูกช่วงที่ ต. ได้ลาพักงานหนึ่งเดือนครึ่ง ส่วนใหญ่ ต. จะดูแลลูกด้วยตนเอง มีแม่คอยช่วยเหลือให้บ้าง สามีช่วยเลี้ยงลูกบ้างหลังจากกลับจากทำงาน เช่น ช่วยขงนมให้ลูก เล่นหยอกล้อกับลูกบ้าง หลังจากหมดวันลา ต. ต้องไปทำงานตามปกติ แม่จะช่วยเลี้ยงให้ในตอนกลางวัน เมื่อกลับจากงาน ต. มาเลี้ยงลูกเอง

การให้อาหาร เด็กอายุ 2 เดือน ให้นมผสมครั้งละ 4 ออนซ์ ขงนมตามอัตราส่วนที่บอกที่กระป๋องนม คือ นม 4 ช้อน น้ำ 4 ออนซ์ ให้กินนมวันละ 4-5 ขวดในช่วงกลางวัน และ 2 ขวดในช่วงกลางคืน เวลาให้ลูกกินนมส่วนใหญ่ให้ลูกนอนกับที่นอน ต. จับขวดนมให้ลูก บางครั้งใช้ผ้ารองขวดนมให้ ถ้ามีงานบ้านที่ต้องทำไปด้วย หลังกินนมอิ่มจะให้ลูกดูดน้ำตามเล็กน้อย ขวดน้ำจะใส่น้ำต้มสุกไว้ไม่มากพอกินได้ประมาณ 2 มื้อนม จากนั้นก็จะเปลี่ยนขวดใหม่

การเตรียมขวดนม มีขวดนมทั้งหมด 3 ขวด ล้างขวดนมด้วยน้ำธรรมดา จากนั้นนำไปต้มให้เดือดทั้งจุกนม ฝาครอบขวดนม นานประมาณ 2-3 นาที จากนั้นทิ้งไว้ให้น้ำเย็นนำขวดนมขึ้นมาตากในตะกร้าให้แห้ง จะต้มขวดนมวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น ระวังวันถ้าขวดนมไม่พอใช้ จะล้างและใช้น้ำร้อนลวก

ต. เริ่มให้ลูกกินกล้วยผสมกับข้าวบดตั้งแต่ลูกอายุได้เดือนครึ่ง แม่ของ ต. บอกให้กินเด็กจะได้ท้องไม่ผูก เริ่มให้กินทีละน้อย เด็กไม่มีปัญหาเรื่องท้องอืด เด็กยังกินนมผสมตามปกติคือมีอะละ 4 ออนซ์ เมื่ออายุประมาณ 4 เดือน เด็กยังกินนมปริมาณเท่าเดิมคือวันละประมาณ 7 ขวด น้ำหนักตัวขึ้นดี เกือบเป็น 2 เท่าของน้ำหนักแรกเกิด ต. บอกว่ากำลังจะเริ่มให้ลูกกินอาหารเสริมตามที่แนะนำในสมุดคู่มือสุขภาพทารก คือจะเริ่มให้กินเนื้อปลาและแกงจืด ซึ่งเมื่อไปเยี่ยมเด็กตอน 6 เดือน ยายทำข้าวบดปนกับเนื้อปลา ไข่แดง ผสมกับน้ำแกงจืดตำลึง กินแทนนม 1 มื้อ

การดูแลเรื่องความสะอาด ต. อาบน้ำให้ลูกวันละ 3 ครั้ง เข้า กลางวัน เย็น โดยอาบน้ำ ธรรมดาตามปกติหลังจากออกจากโรงพยาบาลและกลับมาอยู่บ้าน ลูกก็แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บป่วย ไม่ เป็นหวัด สระผมให้สัปดาห์ละ 3 ครั้งในช่วงที่ยังไม่ได้โกนผมไฟ หลังโกนผมไฟแล้ว สระผมให้ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง

การทำความสะอาดหลังขับถ่าย หลังปัสสาวะจะเปลี่ยนผ้าอ้อมและใช้สำลีชุบน้ำสะอาด เช็ดบริเวณอวัยวะเพศ ภายหลังถ่ายอุจจาระก็ใช้สำลีชุบน้ำเช็ดเช่นเดียวกัน ถ้าเลอะเทอะมากก็จะ ล้างน้ำ เบาะที่ลูกรองนอน ถ้าลูกปัสสาวะรดจะเอาไปตากแดด ซึ่งปกติจะทำความสะอาดเบาะ สัปดาห์ละครั้ง ทั้งกลางวันกลางคืน ต. ไม่ได้ใส่แพมเพอร์ให้ลูก เพราะกลัวอับชื้น จะใส่ให้เฉพาะ เวลาพาลูกไปตรวจที่โรงพยาบาล เสื้อผ้าของลูกจะแยกซักต่างหาก โดยซักด้วยน้ำยาซักผ้าตาม ธรรมดา

การดูแลเพื่อป้องกันลูกเจ็บป่วย ให้ลูกกินนมผสมอย่างถูกต้องคือ ชงนมตามที่กำหนดมา ดูแลเรื่องความสะอาด ไม่ให้กินของที่สกปรก เสื้อผ้าลูกดูแลไม่ให้เปียกชื้น ถ้าอากาศเย็นใส่เสื้อผ้า หนาๆและหม่ผ้าให้ลูก เวลาลูกร้องต้องดูว่าท้องอืดหรือไม่ ถ้าท้องอืดให้หาวหงิกหงา ทาแล้วลูกก็จะ สบายตัว ถ้าลูกไม่สบายจับดูว่าตัวร้อนไหม ถ้าตัวร้อนจะเช็ดตัวให้ หลังจากฉีดวัคซีนลูกจะหิวๆ ก็ให้กินยาลดไข้พาราเซตามอลและเช็ดตัวให้ลูก ต. พาลูกไปตรวจสุขภาพและรับวัคซีนด้วยตนเองครบทุกครั้งตามอายุของลูกโดยไปรับที่โรงพยาบาลที่คลอด ถึงแม้ต้องเดินทางไกล ต. ก็เต็มใจ เพราะไม่อยากไปตรวจที่อนามัยใกล้บ้าน กลัวพยาบาลที่อนามัยจะทราบที่ติดเชื้อเอชไอวี และกลัว คนในละแวกบ้านจะทราบด้วย และลูกจะต้องมีการนัดเจาะเลือดตรวจเป็นระยะๆ ถ้าไปอนามัยลูก ก็จะไม่ได้รับการดูแลเต็มที่ สำหรับยาปฏิชีวนะของลูกยังให้กินต่อเนื่องตลอดเมื่อยาหมดก็จะไปรับ ยาต่อที่โรงพยาบาล

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงลูก คิดว่าไม่มีปัญหาที่หนักใจอะไร สามารถเลี้ยงลูกได้ ไม่มีปัญหาเรื่องการช้อนนมให้ลูก ถ้าขาดเหลือเรื่องเงินพ่อแม่ก็จะช่วยได้ ทุกวันนั้นนอกจากช้อนนมให้ ลูกแล้วไม่มีค่าใช้จ่ายอะไรที่ต้องจ่ายมาก ไม่ต้องเช่าบ้านเพราะเป็นบ้านของพ่อแม่ ไม่ต้องซื้อกิน เพราะทำอาหารรับประทานเอง ไปทำงานก็เอาข้าวไปด้วย

การวางแผนในอนาคตสำหรับลูก เมื่อถามว่าถ้าต่อไป ต. สุขภาพไม่ดีเลี้ยงลูกไม่ได้จะทำ อย่างไร ต. ตอบว่า "ให้พ่อแม่เลี้ยง เพราะพ่อแม่รักหลานมาก คิดว่าอย่างไรพ่อกับแม่ก็ไม่ทิ้งหลาน ต้องเลี้ยงดูให้แน่ๆ ตอนนี้ก็ตั้งใจทำงานเพื่อเก็บเงินไว้ให้ลูก และตั้งใจเลี้ยงเค้าอย่างดีที่สุด"

ข้อมูลจากการสังเกต

สุขภาพของทารก สุขภาพแข็งแรงดี รื่นโรจน์อารมณ์ดี ยิ้มเก่ง ร่างกายสะอาด ต. บอกว่าลูก ไม่เคยป่วยเลย มีพัฒนาการตามปกติ เมื่อ 4 เดือนคว่ำได้ พยายามพลิกตัว หัวเราะ หยิบจับของได้

เมื่อ 6 เดือนคืบได้ ขอบหีบของเข้าปากพัฒนาการทางร่างกายปกติ น้ำหนักแรกเกิด 3250 กรัม อายุ 2 เดือน น้ำหนัก 4300 กรัม อายุ 4 เดือน น้ำหนัก 6300 กรัม และอายุ 6 เดือน น้ำหนัก 6700 กรัม

สัมพันธ์ภาพระหว่างมารดา-บุตร ต.มีท่าทางรักลูกเอาใจใส่ดูแลลูกดี เมื่อพูดถึงลูกจะเอามือลูบได้สัมผัสลูก มองลูกด้วยความรัก เมื่อลูกร้องจะอุ้มและปลอบโยนลูก พูดคุยกับลูก

กรณีของ น. (นามสมมติ)

น. อายุ 21 ปี มีลูกคนที่ 2 เรียนจบชั้น ป.6 อาชีพแม่บ้าน เป็นคนจังหวัดชัยภูมิ สามีที่อยู่ด้วยกันปัจจุบัน เป็นสามีคนที่ 2 อยู่ด้วยกัน มาประมาณปีกว่าๆ สามีทำงานเป็นคนงานก่อสร้างเป็นช่างปูน มีรายได้วันละ 250 บาท ไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านและค่าไฟฟ้า เพราะอยู่แคมป์คนงานก่อสร้างของเก่าแก่ รายได้พอใช้ ต้องส่งเงินไปให้ลูกคนโตซึ่งเป็นลูกที่เกิดกับสามีเก่า และซื้อนมให้ลูกคนนี้ มีเงินเหลือเก็บบ้างเล็กน้อย 1000-2000 บาท ไม่มีหนี้สิน สามีเป็นคนดี ชยันทำงานทุกวัน น.ไม่ได้ทำงานเพราะว่าสามีอยากให้ดูแลเลี้ยงลูกเอง สามีเป็นคนไม่เล่นการพนัน ไม่กินเหล้า ไม่สูบบุหรี่ แต่เคยเที่ยวผู้หญิงมาบ้างก่อนที่จะมาอยู่กับ น.

น. อยู่กับสามีคนแรกเมื่ออายุ 15 ปีกว่าๆ ตอนนั้น น. เพิ่งมาทำงานโรงงานที่ระยองได้รู้จักกับสามีคนแรกเพราะว่าทำงานที่เดียวกัน สามีเก่าเป็นคนระยอง อยู่ด้วยกันเฉยๆไม่ได้จดทะเบียนญาติสามีไม่ชอบ น. เพราะว่าเป็นคนจน พ่อแม่สามีมีฐานะดีกว่า อยู่ด้วยกันไม่นานก็มีลูกเพราะไม่ได้คุมกำเนิด สามีรู้เรื่องมีลูกแต่ก็ไม่สนใจรับผิดชอบมาอยู่กับ น. บ้างไม่มาบ้าง อยู่ด้วยกันมา 2 ปีกว่าๆ จนลูกอายุประมาณขวบกว่าๆ แม่สามีก็ให้เลิกกันและไม่ยอมรับหลาน สามีเชื่อฟังแม่ คิดว่าตอนนั้นสามีคงมีเมียใหม่ด้วย ก็เลยเลิกกัน หลังจากนั้น น.กลับไปอยู่บ้านที่ชัยภูมิ ระหว่างนั้นสามีเก่าจะส่งเงินค่าเลี้ยงดูลูกมาให้นาน ๆ ครั้ง จนลูกอายุ 4 ขวบ น.ฝากลูกไว้ให้ยายของ น. เลี้ยงดูให้ ส่วนตัวน.เข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ ได้ทำงานโรงงานทอผ้าจึงได้รู้จักกับสามีคนที่สองทำงานเป็นคนงานก่อสร้าง สามีคนใหม่เป็นคนบุรีรัมย์ รู้จักกันประมาณ 4-5 เดือน คิดว่าเป็นคนดี ชยันทำมาหากินไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน ไม่รังเกียจที่ น. มีลูกแล้ว จึงตัดสินใจอยู่ด้วยกัน และโทรศัพท์ไปบอกให้แม่ ยาย และญาติที่ชัยภูมิรู้ หลังจากมาอยู่กับสามีใหม่ สามีต้องตามเก่าแก่มารทำงานก่อสร้างที่พัทยา น. จึงออกจากงานที่โรงงานมาอยู่กับสามี น.ไม่ได้ทำงานเป็นแม่บ้านอย่างเดียว น. ไม่ได้คุมกำเนิด อยู่กับสามีได้ 2-3 เดือน ก็ตั้งครรภ์ ไปฝากครรภ์ทันทีที่สงสัยว่าตั้งครรภ์ที่สถานีอนามัยใกล้ที่พัก พยาบาลบอกว่าตั้งครรภ์ได้ประมาณ 2 เดือน และได้เจาะเลือดจึงทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี พยาบาลที่สถานีอนามัยแนะนำให้ไปฝากท้องที่โรงพยาบาลใหญ่ที่มีโครงการให้ยา AZT น. จึงได้ย้ายโรงพยาบาลมาตรวจครรภ์และรับยา AZT ไปรับประทานตลอดระยะเวลาตั้งครรภ์ และในระยะคลอด

ครั้งแรกที่ น. ทราบว่าติดเชื้อ น. ตกใจ และเสียใจมาก ไม่เชื่อว่าติดเชื้อได้อย่างไร เพราะว่าไม่เคยยุ่งกับใครมาก่อนนอกจากสามีคนแรก ก็ไม่ทราบว่าติดเชื้อจากสามีคนแรกหรือสามีคนนี้ เมื่อตั้งครรภ์ลูกคนแรกเมื่อ 4 ปีก่อน ก็ยังไม่เป็น แต่สามีเก่ามีผู้หญิงอื่นด้วย อาจจะติดจากเค้า แต่เค้าก็แข็งแรงดี เมื่อทราบว่าติดเชื้อก็มาบอกสามี ให้สามีไปเจาะเลือด แต่สามีปฏิเสธไม่ยอมไปเจาะให้เหตุผลว่าอย่าคิดมากไม่เป็นอะไรหรอก อยู่ด้วยกันถ้าติดก็คงติดไปแล้ว น. คิดจะเอาลูกออกไปปรึกษากับสามี แต่สามีร้องไห้ บอกว่าอยากมีลูกมากไม่ต้องการให้ทำแท้ง ก็เลยไม่ได้ทำแท้ง แต่ก็กลัวว่าลูกจะติดเชื้อจากตนเอง น.บอกว่า “ถ้ารู้ก่อนว่าเป็นอย่างนี้จะไม่ปล่อยให้ให้มีลูก” เรื่องการติดเชื้อ น.กับสามีเก็บเป็นความลับไม่ได้บอกให้ญาติทราบเพราะกลัวว่าญาติ ๆ จะรังเกียจ ถ้ามีอาการเจ็บป่วย ก็ให้ญาติๆทราบเองภายหลังจะดีกว่า

น. บอกว่าได้รับคำแนะนำจากพยาบาลที่โรงพยาบาลเรื่องการปฏิบัติตัวของคนติดเชื้อเอดส์ คือต้องดูแลตัวเองให้สะอาด อาบน้ำ แปรงฟัน ตัดเล็บให้สั้น สวมเสื้อผ้าที่สะอาด ไม่กินอาหารที่ไม่สุก ไม่กินพวกปลาร้า ไม่รับเชื้อเพิ่มโดยใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ น. มาบอกสามี แรก ๆ สามียอมใช้ถุงยางแต่ตอนนี้ไม่ได้ใช้แล้ว สามีบอกว่าไม่เป็นอะไรหรอก น. บอกว่า “หนูก็ยังกลัวอยู่เหมือนกัน แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เค้าบอกว่าไม่เป็นอะไร ไม่ให้คิดมาก”

น.คลอดปกติ ได้ลูกสาวน้ำหนัก 2965 กรัม สุขภาพแข็งแรง หลังคลอด ไม่ได้ให้ลูกกินนมของตนเอง ลูกได้ยา AZT syrup กินต่อ 2 สัปดาห์ พยาบาลแนะนำให้ทำหมัน แต่สามียังไม่ยอมให้ทำ จึงฉีดยาคคุมกำเนิดไว้ น.อยู่รพ. 2 วันก็กลับไปอยู่บ้านพักคนงานก่อสร้าง

การรับรู้บทบาทการเป็นมารดา น. เลี้ยงลูกด้วยตนเอง ไม่รู้สึกตัวตัวเองลำบาก แต่สามีลำบากเพราะทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด เพื่อหาเงินมาเลี้ยงลูกเลี้ยงครอบครัว การเลี้ยงลูกไม่ใช่เรื่องยุ่งยาก และไม่รู้สึกหนักใจ เพราะเคยเลี้ยงลูกมาแล้วคนหนึ่ง กลัวและกังวลอยู่เรื่องเดียวกลัวลูกจะติดเชื้อ แต่ก็คอยระวังไม่ใช้ของใช้ร่วมกับลูก ของใช้ต่างๆของลูกจะแยกต่างหาก ยังไม่มีปัญหาเรื่องการเงิน ถ้าเงินไม่พอใช้หรือต้องการซื้อของใช้ก็จะขอเบิกเงินจากเค้าเก่ามาก่อน เค้าแกใจดี และรักสามี เสื้อผ้าของลูก เมียเค้าแกก็เอาของลูกเค้าที่ไม่ได้ใช้แล้วมาให้ ขวดนมก็ซื้อมาให้ สำหรับนมผสมก็จะได้จากโรงพยาบาลบ้าง ซื้อเองบ้าง จะซื้อนมเดือนละประมาณ 2-3 กระป๋อง เป็นเงิน 300-400 บาท

พฤติกรรมการณ์เลี้ยงดูลูก

น. เลี้ยงลูกด้วยตนเอง สามีไม่ยอมให้ไปทำงานอยากให้อูแลลูก อีกเหตุผลหนึ่งคือ ไม่สามารถส่งลูกไปให้ยายที่ต่างจังหวัดเลี้ยงได้ เพราะลูกจะต้องไปตรวจเลือดเป็นระยะๆ และต้องกินยาในช่วงที่ยังไม่ทราบผลว่าลูกติดเชื้อหรือไม่ ถ้าไปอยู่ต่างจังหวัดจะไม่ได้รับการดูแล น. จะสนใจเอาใจใส่ดูแลลูกดี เมื่อลูกร้อง ก็จะรีบมาปลอบ หรืออุ้มพาไปเดินเล่น เมื่อถามว่า น. ดูแลลูกเป็น

พิเศษอย่างไรหรือเปล่า น. ตอบว่าก็ดูแลเค้าเหมือนเด็กอ่อนทั่วไป ดูแลเรื่องความสะดวกเป็นสำคัญ ถ้าไม่สะดวกลูกจะไม่สบายได้ง่าย

การให้อาหาร เมื่อเยี่ยมครั้งแรก เด็กอายุ 1 เดือนกว่า น. ให้ลูกกินนมผสมครั้งละ 4 ออนซ์ วันละ 6 ขวด โดยชงนมส่วนผสม 1:1 เวลาให้ลูกกินนมจะอุ้มลูกไว้บนตักและถือขวดนมให้ลูก หลังกินนมบางครั้งก็ไล่ลม บางครั้งถ้าลูกนอนหลับก็ไม่ได้ไล่ลม ลูกท้องไม่อืด แต่ น. ให้ลูกกินกล้วยเมื่ออายุ 2-3 วันหลังจากออกมาจากโรงพยาบาล ให้กินครั้งละประมาณ 1 ช้อนแกงผสมข้าวประมาณ 1 ช้อนชา ให้กินวันละ 1 มื้อ ถามว่าทำไมให้ลูกกกกล้วยเร็วจัง น. บอกว่าประหยัดนม กลัวนมจะหมด ยังไม่มีเงินซื้อนม เมื่อลูกอายุ ประมาณ 3 เดือน เริ่มให้กินซีรีแลคผสมกับน้ำส้ม ครั้งละ 2-3 ช้อนชา เข้า เย็น ลดจำนวนนมลงโดยชงนมให้ลูกครั้งละ 6 ออนซ์ ให้ลูกกินไปเรื่อยๆจนกว่าจะหมดแล้วชงให้ใหม่ กลางวันลูกจะกินประมาณ 2 ขวด กลางคืนกิน 2 ขวด ตอนที่ไปเยี่ยมอีกครั้งเด็กอายุ 4 เดือน น. ยังให้ลูกกินอาหารเหมือนเดิม ยังไม่ได้เริ่มให้น้ำแกงจืด น. ถามว่าให้ได้ใหม่ ยังไม่กล้าให้ ถาม น. ว่า "อาหารเสริมซีรีแลคเค้าเริ่มให้เด็กกินเมื่อไร" น. ตอบว่า "เริ่มให้เมื่ออายุ 6 เดือน" จึงถามต่อว่า "แล้วทำไมถึงให้ลูกเริ่มกินตั้งแต่ 3 เดือนล่ะ" น. หัวเราะและตอบว่า " ก็ให้กินแล้วลูกอึดนานดี เค้าก็ไม่มีอะไร แข็งแรงดี ประหยัดนมผสม และก็สะดวกดี ไม่ยุ่งยาก จากการสังเกตเด็กตัวอ้วนสมบูรณ์ดี ท้องค่อนข้างโต แต่ก็ไม่มีอาการที่บอกว่าแน่นท้อง ปวดท้อง เด็กนอนหลับสบาย น. บอกว่าลูกไม่มีปัญหาท้องผูก และให้ลูกกินน้ำมาก

การเตรียมขวดนม มีขวดนมประมาณ 5-6 ขวด จะล้างแล้วนำมาต้มให้เดือดประมาณ 5 นาที จากนั้นเอาขึ้นตากไว้ในตะกร้า เอาผ้าคลุมไว้ เก็บไว้ใช้ทั้งวัน จะต้มขวดนมวันละครั้งตอนเช้า

การดูแลความสะดวก น. อาบน้ำให้ลูกวันละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น โดยใช้น้ำอุ่น น้ำที่ใช้อาบ น. ซื้อน้ำต้มดื่มใหญ่มาใช้ เพราะว่าลูกแพ้น้ำบ่ออาบแล้วมีผื่นขึ้นตามตัว การสระผมให้ลูกจะสังเกตว่าถ้าผมเปียอนก็จะสระผมให้ การดูแลเรื่องเสื้อผ้าลูก จะแยกซักต่างหาก ของใช้ของลูกจะแยกไว้โดยเฉพาะ พ่อแม่จะไม่มาใช้ปน เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกติดเชื้อ

การทำความสะอาดหลังขับถ่าย หลังถ่ายอุจจาระจะใช้สำลีชุบน้ำอุ่นเช็ดให้ หลังปัสสาวะเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ เวลากลางวัน น. ไม่ได้ใช้แพมเพอร์ จะใช้เฉพาะเวลากลางคืน เมื่อลูกปัสสาวะจะได้ไม่ร้องกวน เพราะแพมเพอร์จะดูดซับความชื้นได้ดี ลูกจะหลับได้นาน

การดูแลเมื่อลูกไม่สบาย น. บอกว่า "ถ้าตัวร้อน จะวัดปรอทให้ ถ้ามากกว่า 37 แสดงว่ามีไข้ ก็จะใช้เช็ดตัวให้ แล้วพาลูกไปหาหมอ" "ตั้งแต่เลี้ยงมาเค้าแข็งแรงไม่เคยป่วย" น. ดูแลให้ลูกได้ยาปฏิชีวนะตลอด และพาไปรับวัคซีนครบตามอายุ ทราบว่าต้องพาลูกไปเจาะเลือดตรวจเมื่ออายุ 1 ปี ครั้ง ซึ่ง น. มีความหวังว่าลูกจะไม่ติดเชื้อ

การป้องกันไม่ให้เจ็บป่วย ดูแลให้ลูกสะอาด ให้อาหารที่สะอาด อาบน้ำให้ลูกด้วยน้ำอุ่น ถ้าอากาศเย็นเอาหม้อให้ลูก ระวังไม่ให้ลูกถูกยุงกัด

การวางแผนในอนาคตสำหรับลูก น. หัวเราะ และบอกว่า "ยังไม่ได้คิดอะไรมาก ยังไม่รู้ ยังไม่ได้เตรียมตัว อยากจะให้เค้าได้เรียนสูง ๆ จะได้ไม่ต้องลำบากเหมือนพ่อกับแม่" เมื่อถามว่าถ้า น. และสามีไม่สบายจะทำอย่างไร น. บอกว่า "เมื่อถึงตอนนั้นก็คงส่งลูกไปให้ยายเลี้ยง เค้าคงเลี้ยงให้เพราะหลานคนโต ยายก็เลี้ยง คงไม่มีปัญหา"

กรณีของ ป.(นามสมมติ)

ป.อายุ 22 ปี มีลูกคนแรก เป็นคนจังหวัดชลบุรี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาชีพแม่บ้าน ปัจจุบันอยู่กับสามี สามีอายุ 24 ปี เป็นคนชลบุรีเหมือนกัน เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพ กรรมกรก่อสร้าง มีรายได้เป็นรายวันๆละ 200 บาท รายได้ต่อเดือนประมาณ 5000-6000 บาท ไม่ต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน เพราะผู้รับเหมาที่เป็นนายจ้างให้ปลูกเป็นที่พักอยู่ฟรี รายได้พอใช้ มีพอซื้อนมให้ลูก แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ

ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว อยู่ด้วยกัน 3 คน พ่อ แม่ และลูก เดิมพักอาศัยอยู่กับครอบครัวของแม่ของป. เมื่อตั้งครรภ์และทราบว่าติดเชื้อ HIV คลอดแล้วจึงแยกมาอยู่กับสามี ตามลำพังเพื่อสะดวกต่อการทำงาน สามีไม่ต้องเดินทาง เพราะที่พักอยู่บริเวณเดียวกับที่ก่อสร้างตึก ป. แต่งงานกับสามีมา 4 ปี ยังไม่พร้อมที่จะมีบุตรจึงกินยาเม็ดคุมกำเนิดไว้ การตั้งครรภ์ครั้งนี้เพราะสามีอยากมีลูกจึงเลิกกินยาคุม ป.และสามีไม่ทราบว่าติดเชื้อเอดส์ สามีของป.จะเป็นคนพูดน้อย เรียบร้อยใจดี รักครอบครัวขยันทำมาหากิน สูบบุหรี่บ้างเล็กน้อยวันละ 2-3 มวน มีโรคประจำตัวคือโรคต่อมไทรอยด์เป็นพิษ ตั้งแต่มาอยู่กับ ป. สามีไม่เคยไปเที่ยวผู้หญิง หรือกลับบ้านดึกๆ รักใคร่ช่วยเหลือกันดี ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกันรุนแรง

ป.ทราบว่า ติด เชื้อ เอดส์จากการไปฝากครรภ์ เมื่อ ตั้งครรภ์ ได้ 5 เดือน จากนั้นกินยา AZT มาตลอดจนกระทั่งคลอด ป. คิดว่าตนเองติดเชื้อจากสามี เพราะก่อนที่จะแต่งงานสามีเคยเที่ยวผู้หญิงมาบ้าง บอกให้สามีทราบ แต่สามีไม่ยอมไปเจาะเลือด บอกว่าไม่เป็นไร สังเกตดูว่าสามีเฉยๆ ไม่แสดงความวิตกกังวล ป. คิดว่าบางทีสามีก็รับรู้บ้าง แต่ก็ไม่รู้ สำหรับ ป. แรกๆ เมื่อทราบว่าติดเชื้อก็เสียใจ ร้องให้อยู่พักหนึ่ง แต่ก็ทำใจได้เพราะมันเกิดขึ้นแล้ว แต่บางครั้งก็กลัวเมื่อคิดขึ้นมา ถ้าไม่คิดก็ลืมๆไป ที่กลัวและกังวลมากก็คือกลัวจะอยู่ไม่ถึงลูกโต ป.บอกกับแม่ของตนเองว่าติดเชื้อ แม่ไม่ว่าอะไร และไม่รังเกียจ แม่ของป. แต่งงานใหม่ สามีของแม่ไม่ทราบเรื่อง ป. ติดเชื้อ แต่ ป. อยากอยู่กับครอบครัวเป็นการส่วนตัวจึงแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง โดยแม่จะมาเยี่ยมเป็นครั้งคราว แม่ ป. บอกว่าถ้ามีเรื่องเดือดร้อนให้บอกจะให้การช่วยเหลือ

ป. คลอดปกติ ได้ลูกผู้หญิงน้ำหนักแรกเกิด 3210 กรัม สุขภาพแข็งแรงดี (ขณะที่ไปเยี่ยมเด็กอายุประมาณ 7 เดือน) ป. ตัดสินใจทำหมันหลังคลอด โดยไม่ได้ปรึกษากับสามี ซึ่งสามีมาต่อว่าว่าทำไมถึงทำหมัน สามียังไม่อยากให้ทำ อยากมีลูกอีก 1 คน ซึ่ง ป. ได้อธิบายให้สามีทราบถึงความจำเป็นที่ต้องทำหมัน สามีก็ยอมรับฟังเหตุผล ป. เล่าต่อว่า แต่บางครั้งสามีถึงอนเรื่องที่ทำหมัน

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ป.ทราบว่าเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ต้องดูแลสุขภาพให้ดีจึงจะอยู่ได้นาน การรักษาสุขภาพให้แข็งแรงก็คือ รับประทานอาหารสุก ไม่รับประทานของหมักดอง ต้องใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แต่ในระยะแรกไม่สามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากสามีไม่ยอมใช้อธิบายให้สามีทราบถึงเหตุผลแต่สามีก็เฉยๆ ขณะนี้สามียอมใช้ถุงยางอนามัยแล้ว

การรับรู้ต่อบทบาทการเป็นแม่ ป.บอกว่า ถึงแม้ว่าจะต้องเลี้ยงลูกเองตามลำพังก็ไม่รู้สึกหนักใจ เป็นเรื่องธรรมดา เลี้ยงลูกเองมาตลอด ไม่มีคนช่วยเลี้ยง เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกก็จะถามภรรยาของนายจ้างที่สนิทสนมกันและนับถือเป็นพิเศษ ซึ่งให้การช่วยเหลือดีเค้าเคยมีประสบการณ์เลี้ยงลูกมาก่อน ปัญหาที่พบในระยะแรกๆคือ ไม่รู้ว่าลูกร้องทำไม เป็นอะไร เคยเอามหาหงัดทาลูกก็เงียบ ปัจจุบันนี้ไม่มีปัญหาแล้วสามารถเลี้ยงลูกได้โดยไม่กังวลอะไร รู้สึกดีใจที่ได้เลี้ยงลูกเอง เห็นเค้าโตขึ้นสุขภาพแข็งแรง ก็สบายใจ อยู่กับลูกไม่รู้สึกเบื่อมีความสุขมาก สามีมีส่วนช่วยเลี้ยงดูลูกบ้างหลังจากเลิกงานคือ ช่วยซนนมให้ลูก เล่นกับลูก กลางคืนช่วยลุกขึ้นมาดูลูกตอนลูกร้อง

พฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูก

การให้อาหาร ในช่วง 2 เดือนแรก ป.ให้ลูกกินนมผสมอย่างเดียว เมื่อลูกอายุ 2 เดือนเต็มเริ่มให้กินกล้วย โดยให้กินวันละ 2 ลูก ลูกกินได้ดีไม่มีท้องอืด ที่ให้ลูกกินกล้วยเพราะแม่ให้คำแนะนำ และตนเองคิดว่ากล้วยเป็นอาหารที่มีประโยชน์

อายุ 3 เดือน ให้กินข้าวบดผสมกับซีเรียลค น้ำแกงจืด กิน วันละ 2 มื้อ เข้า-เย็น ครั้งละประมาณ ครึ่งถ้วย

อายุ 4 เดือน ให้กินอาหารเหมือนตอนอายุ 3 เดือน

อายุ 5 เดือน เริ่มให้กินเนื้อไก่ เนื้อหมู ผสมในข้าวบด

อายุ 6 เดือน เพิ่มปริมาณข้าวเป็นค้อนถ้วย ให้กินผักทอง ใก่บด ไข่แดง และแกงจืด วันละ 2 มื้อ เข้า-เย็น

อายุ 7 เดือน กินเหมือนอายุ 6 เดือน และกินนมผสมวันละ 4-5 ขวด ขวดละ 4 ออนซ์

อายุ 8 เดือน ไม่ได้กินซีรีแลคแล้ว เพราะลูกไม่ชอบ กินข้าวเม็ดหุงเป็นข้าวต้ม กินไข่ต้ม ไข่
ตุ๋น เนื้อไก่สับ พัก ตำลึง และให้กินน้ำส้มคั้นทุกวันเพราะลูกท้องผูก ลดนมลงเหลือประมาณ 3-4
ขวดต่อวัน ปริมาณต่อมือเท่าเดิมคือขวดละ 4 ออนซ์

การเตรียมขวดนม ล้างขวดนมให้สะอาดจากนั้นนำไปต้มให้เดือดประมาณ 10 นาที เอา
ขวดนมขึ้นนำมาตากไว้ในตะกร้าให้แห้งจากนั้นเก็บไว้ใช้ มีขวดนมใช้ 4 ขวด จะต้มขวดนมวันละ 1
ครั้ง ถ้าไม่พอใช้ จะนำขวดนมที่ใช่แล้วมาล้างให้สะอาดและใช้น้ำร้อนลวก

การดูแลความสะอาด อาบน้ำให้ลูกวันละ 2 ครั้ง ใช้น้ำกินอาบให้ลูก เพราะลูกแพ้น้ำบ่อ
อาบแล้วเป็นผื่น สระผมทุก 2-3 วัน

การดูแลเมื่อลูกเจ็บป่วย เด็กเคยป่วยเมื่ออายุเกือบเดือน ถ่ายเหลวอยู่ประมาณ 2 วัน พา
ลูกไปหาหมอ หมอให้น้ำเกลือ (ORS) มาขงให้ลูก และหมอแนะนำให้ขงนมความเข้มข้นเจือจางลง
ครึ่งหนึ่ง คือ ใช้นม 2 ช้อน น้ำ 4 ออนซ์ เวลาลูกตัวร้อนให้ลูกกินยาพาราเซตามอลที่แพทย์ให้มา
และเช็ดตัวลดไข้ ไม่เคยซื้อยารับประทานเอง เมื่อลูกท้องผูกจะให้กินน้ำส้มคั้นและน้ำมากๆ ไม่ได้
ให้กินยาถ่าย แต่จะฝนสบู่เป็นแท่งใส่ก้นลูก

การป้องกันไม่ให้ลูกเจ็บป่วย พาลูกไปโรงพยาบาลทุกครั้งตามแพทย์นัด และได้รับการฉีด
วัคซีนครบทุกเข็มตามอายุเด็ก

การวางแผนสำหรับลูกในอนาคต "ตั้งใจจะทำงานเก็บเงินให้ลูก แต่แฟนไม่ยอมให้ช่วย
ทำงานอยากให้เลี้ยงลูกเอง ถ้าตนเองและสามีเป็นอะไรไป จะยกลูกให้เป็นลูกบุญธรรมของแม่ คิด
ว่าไม่น่าจะมีปัญหาอะไร พ่อเลี้ยงก็คงไม่ว่าอะไรเพราะลูกของพ่อเลี้ยงโตหมดแล้ว และเค้าก็รักเด็ก
ผู้หญิง"

ข้อมูลจากการสังเกต

พัฒนาการของเด็ก เด็กมีพัฒนาการสมวัย เดือนแรกยิ้มได้ เดือนที่ 2 เริ่มหัวเราะ ส่งเสียง
อ้อแอ้ เดือนที่ 3 คร่ำได้ เดือนที่ 4 กลัวคนแปลกหน้า จับมือ จับของเล่นได้ ชอบเล่น เดือนที่ 5
พลิกตัวหงาย คร่ำเองได้ ไม่ต้องช่วย รู้เวลาถูกดุ เดือนที่ 6 คืบได้ เดือนที่ 7 เริ่มนั่งได้แล้วแต่นั่ง
ไม่แข็ง เดือนที่ 8 เริ่มหัดเดิน ตั้งไข่ ฟันขึ้น 4 ซีก ข้างบน 2 ซีก ข้างล่าง 2 ซีก เริ่มพูดได้ พูดหม่าๆ ตีม
น้ำจากแก้วได้เอง สุขภาพแข็งแรง เป็นเด็กอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส ชี้เล่น ไม่อแง พัฒนาการทาง
ด้านร่างกายน้ำหนักขึ้นตามเกณฑ์ ชั่งน้ำหนักครั้งสุดท้ายเมื่ออายุเกือบ 6 เดือน น้ำหนัก 7.4
กิโลกรัม สูง 65 เซนติเมตร

สัมพันธภาพระหว่างแม่-ลูก ป. หน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใส รักลูก สนใจดูแลเอาใจใส่ลูก มอง
ลูกด้วยความรัก ความเอ็นดู พูดคุยหยอกล้อกับลูกอย่างมีความสุข ไม่มีท่าทางเบื่อหน่าย เวลาลูก
เล่นขบ

กรณีของ ร. (นามสมมติ)

ร. อายุ 17 ปี เป็นหม้าย ลูกคนนี้เป็นลูกคนแรก ร. เกิดที่โคราช แต่พ่อแม่เป็นคนจังหวัดสุรินทร์ มีอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้างย้ายถิ่นฐานไปเรื่อยๆตามแคมป์งาน ร.เติบโตที่จังหวัดชลบุรี เพราะพ่อแม่มาทำงานที่นี่ เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ไม่ชอบเรียนหนังสือ จึงออกมาทำงานตั้งแต่อายุน้อยๆ ร. อ่านและเขียนหนังสือได้บ้างเล็กน้อย เมื่อออกจากโรงเรียนมาทำงานเป็นเด็กปั้มน้ำมัน และมาทำงานก่อสร้างที่เดียวกับพ่อแม่และน้องสาว โดยอาศัยอยู่ด้วยกันที่แคมป์คนงานก่อสร้าง ร. มีพี่น้อง 3 คน เป็นคนที่ 2 คนโตเป็นผู้หญิงแต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว แต่ก็มาทำงานที่เดียวกัน โดยพักอาศัยอยู่บ้านพักคนงานใกล้กัน

ร. รู้จักกับสามีเมื่ออายุ 16 ปี สามีอายุ 37 ปี เป็นคนคุมคนงานก่อสร้าง และมีอาชีพพิเศษคือคุมร้านอาหารที่พัทยาในเวลากลางคืน สามีเป็นคนอีสานเหมือนกัน มาหางานทำที่ชลบุรีนานแล้ว และมีภรรยาอยู่แล้ว แต่ร. ไม่ทราบ ร. รู้จักกับสามีไม่นานก็มีความสัมพันธ์กัน แม่ของร. จึงให้ฝ่ายชายมาผูกข้อมือ ร. อยู่กับสามีได้ 2 เดือน ภรรยาเก่าของสามีมาตามสามีกลับไปจึงเลิกรักกัน โดยไม่ทราบว่าตั้งครรภ์ และกลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่แคมป์คนงานก่อสร้างตามเดิม และมาทราบว่าตั้งครรภ์ภายหลัง แม่ของร. ให้เอาลูกออกแต่ ร. ไม่เอาออกจึงตั้งครรภ์ต่อ

ร. ไปฝากครรภ์ที่สถานอนามัยเมื่อตั้งครรภ์ได้ประมาณ 4 เดือน ไม่ได้เจาะเลือดหาเชื้อเอชไอวี และร. ไปตรวจเพียงครั้งเดียว จนกระทั่ง ร. ตั้งครรภ์ได้ 7 เดือน จึงมาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลที่ทำการศึกษ เพราะต้องการจะคลอดที่นี่ ได้รับการตรวจเลือดจึงทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ความรู้สึกเมื่อทราบว่าตนเองติดเชื้อ ร. บอกว่า "บอกไม่ถูกจะบอกๆ ไม่รู้สึกอะไรเท่าไร ไม่ได้คิดมาก" ยายเสริมว่า ร. มักมีอาการเหมอลอยบ่อยๆในช่วงแรกที่ทราบว่าติดเชื้อ

ร. ได้รับการให้คำปรึกษาจากพยาบาลและได้เข้าโครงการรับยา AZT ร. มาตรวจครรภ์ตามนัดอย่างสม่ำเสมอ และได้รับยาตลอดการตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด แม่และน้องสาวของ ร. ทราบว่า ร. ติดเชื้อ เนื่องจากสงสัยว่าทำไมพยาบาลแยกร. เข้าไปพูดคุยในห้องต่างหากเมื่อไปฟังผลการเจาะเลือด จึงถามลูกสาวซึ่งร. ก็บอกกับแม่และน้องตามความจริง แม่และน้องของ ร. ไม่รังเกียจและยังรับปากกับ ร. ว่า ถ้าร. ไม่อยู่แล้วจะเลี้ยงดูหลานให้ แม่และน้องของ ร. ไม่ได้บอกพ่อ เพราะกลัวว่าพ่อจะไม่ให้ร. อาศัยอยู่ด้วย เพราะพ่อของ ร. ไม่พอใจที่ร. ตั้งครรภ์แล้วถูกสามีทิ้ง

การปฏิบัติตนเมื่อติดเชื้อเอชไอวี เมื่อถามถึงความรู้เรื่องโรคเอดส์ ร. ตอบว่า "หมอบอกว่าเป็นโรคติดเชื้อ แต่ก็จำไม่ได้ว่าเป็นอย่างไร รู้ว่าให้ดูแลสุขภาพให้แข็งแรง กินอาหารที่มีประโยชน์ ไม่กินพวกของหมักดอง พวกส้มตำ" แม่ของ ร. เสริมว่า "บอกเค้าว่าอย่าเพิ่งไปมีแฟนใหม่ อย่าไปยุ่งกับใคร เดี่ยวจะเป็นบาปเป็นกรรมของเรา"

การรับรู้บทบาทการเป็นมารดา เมื่อถามถึงความรู้สึกที่มีต่อลูก ร.บอกว่า “รักเค้า รู้สึกว่า การเป็นแม่ไม่ยาก ให้ลูกกินนม กินข้าว ชักผ้าอ้อม จะรำคาญหน่อยตอนที่ลูกร้อง บางทีก็ไม่รู้ว่าจะร้องเพราะอะไร บางทีก็หงุดหงิดบ้าง โมโหบ้าง” เมื่อถามว่าลูกเป็นภาวะหรือไม่ ร.บอกว่า “ไม่เคยคิดว่าเป็นภาวะ ลูกไม่รู้อะไรด้วย” แม่ของ ร.ช่วยเสริมว่า “ ร.จะรักลูกมากคอยกำชับแม่ให้เลี้ยงลูก ดีๆอย่าตีลูก” ร. บอกว่า “สงสารลูกกลัวลูกจะติดจากหนู” แม่ของ ร.บอกว่า “กลัวหลานจะติดเชื้อ ไม่อยากให้เกิดขอยอมตายดีกว่าให้หลานติดเชื้อ ตั้งใจจะเลี้ยงเค้าไปเรื่อยๆ”

สัมพันธภาพในครอบครัวของ ร. รักใคร่กันดีระหว่างแม่ น้อง และ ร. แม่จะช่วยดูแลเรื่อง อาหารการกิน ชักเสื้อผ้าให้ ส่วนพ่อจะกินเหล้าเกือบทุกวันและชอบด่าว่า ร.ว่าขี้เกียจไม่ยอมทำงาน ร. ทะเลาะกับพ่อค่อนข้างบ่อย น้อยใจที่พ่อว่าเลี้ยงลูกไม่ดีเคยอุ้มลูกออกไปจะให้รถชน

รายได้ของครอบครัว มาจากการทำงานของ ร. น้องสาว และพ่อ รายได้รวมกันประมาณ เดือนละ 5000 บาท ไม่ต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน เพราะเป็นบ้านพักคนงานก่อสร้างชั่วคราว ไม่มีเงิน มีหนี้สินบ้าง เป็นค่าอาหารที่ไปเห็นตีไว้ก่อน และต้องผ่อนชำระทีวีเป็นรายวัน

สภาพแวดล้อมของบ้าน เป็นที่พักชั่วคราวคนงานก่อสร้าง ค่อนข้างแคบกว้างประมาณ 3 เมตร ลึก 5 เมตร พื้นเป็นปูน ปูด้วยเสื่อน้ำมันเก่าๆ หลังคามุงสังกะสี ฝาผนังห้องเป็นสังกะสี ไม่มีห้องน้ำ ห้องส้วมในบ้าน ใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมรวมกับคนงานครอบครัวอื่นๆ ในบ้านมีเตียงไม้เก่า 1 เตียง ใช้นอนรวมกัน พ่อ แม่ ร. และน้อง ตูกับข้าวไม้ใบเล็กๆ 1 ใบ หม้อหุงข้าวไฟฟ้าเก่า 1 ใบ ทีวีสี 14 นิ้ว 1 เครื่อง มีไฟฟ้าใช้ เวลาปรุงอาหารใช้เตาถ่าน ใช้น้ำบ่อ น้ำดื่มชื่อน้ำขวดใหญ่ไม่ได้ดื่มใช้ดื่มเลย ใช้น้ำขวดที่ซื้อประกอบอาหารและต้มขนมให้เด็ก รอบบ้านค่อนข้างสกปรก มีน้ำขัง ไม่มีทางระบายน้ำ เวลา อากาศร้อนหรือล้างถ้วยชามจะไหลไปตามดินทำให้พื้นเฉอะแฉะ ข้างบ้านมีหญ้า ขึ้นทำให้มียุงมาก มีแมลงวันบ้างแต่ไม่มาก อากาศถ่ายเทได้สะดวก เพราะเป็นที่โล่งมีลมพัดถึง

ภาวะสุขภาพของมารดา จากที่ผู้วิจัยสังเกต ร. คอยง่ ทำทางซื่อๆ สีหน้าไม่วิตกกังวล เต็มใจและให้ความร่วมมือในการตอบคำถามดี รับรู้ว่าตนเองติดเชื้อเลือดบวก แต่ไม่เข้าใจถึงความรุนแรงของโรคมากนัก เมื่อไปเยี่ยมครั้งแรก ร. คลอดลูกได้ประมาณ 1 เดือน สุขภาพแข็งแรงดี แต่ค่อนข้างซีด น้ำคาวปลาหมดแล้ว ร.ไปทำงานก่อสร้างตั้งแต่คลอดลูกได้ 2 สัปดาห์ ร. สุขภาพยังแข็งแรงดี แต่มีอาการปวดเสียวบริเวณท้องน้อยบ้างเล็กน้อย

ภาวะสุขภาพของทารก ร. คลอดลูกปกติ น้ำหนัก 3630 กรัม หลังคลอด ลูกแข็งแรงดี ไม่ได้ให้ลูกกินนมของตนเอง เด็กได้รับยา AZT syrup กิน 2 สัปดาห์ เมื่ออายุ 1 เดือน น้ำหนัก 4000 กรัม ร่างกายสะอาด ผิวหนังไม่มีผื่นขึ้น ท้องไม่อืด คอเริ่มแข็ง เคลื่อนไหวร่างกายได้ดี เมื่อเยี่ยมครั้งที่ 2 (2 สัปดาห์ต่อมา) เด็กค่อนข้างผอมลง ท้องอืดแข็งโตขึ้นเล็กน้อย ผิวค่อนข้างแห้ง ยายยังคงให้กินข้าวและกล้วยวันละ 2 มื้อ เริ่มถ่ายมีมูกปนมา 2 วัน ยายบอกว่า รอดูอาการก่อน ถ้าไม่ดี

ขึ้นจะพาไปหาหมอ เด็กน้ำหนัก 4300 กรัม ได้รับวัคซีนเข็มที่ 2 แล้ว พัฒนาการเป็นไปตามปกติ เด็กยิ้ม หัวเราะได้เมื่อหยอกล้อ มองตามได้ ในการเยี่ยมครั้งต่อมายังคงมีปัญหาเรื่องให้เด็กกินข้าวและกล้วย ยายให้เหตุผลว่าจะได้ไม่เปลืองนม เพราะนมที่ได้รับแจกจากโรงพยาบาลไม่เพียงพอ ไม่มีเงินซื้อนมผสม และการกินกล้วยและข้าวก็ไม่เห็นว่าเด็กเป็นอะไร เด็กแข็งแรงดี มีเป็นหวัดบ้างเล็กน้อย ค่อนข้างซุกซน ยายยังคงทำหน้าที่เลี้ยงหลาน

พฤติกรรมการณ์เลี้ยงดูบุตร

การดูแลเด็กส่วนใหญ่แม่ของ ร.เป็นคนเลี้ยง แม่ของ ร.เล่าว่าให้ ร.เลี้ยงลูกเองอยู่ 2 สัปดาห์ หลานผมมลงเรื่อยๆ และท้องเลียบ่อย คนข้างบ้านบอกว่า ร. มักจะนอนหลับเป็นประจำไม่สนใจให้ลูกกินนมตามเวลา และไม่ได้ดูว่าข้าวและกล้วยที่บดให้ลูกกิน บุดหรือยัง แม่ของ ร. คิดว่าหลานท้องเสียจากการกินนมผสมและจากการที่ ร. ไม่สนใจลูก แม่จึงให้ ร. ไปทำงานก่อสร้างเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว เพราะแม่ต้องหยุดทำงาน แม่ ร. จะเลี้ยงลูกให้ ร. มีส่วนช่วยเลี้ยงลูกโดยตื่นเช้าจะช่วยตม้ขวดนม และชงนมให้ลูก เล่นกับลูก แล้วไปทำงาน ตอนเย็นกลับมาจะเข้ามาหอมลูกแล้วไปอาบน้ำ จากนั้นกลับมาเล่นกับลูก ช่วยซักผ้าอ้อม กลางคืนตื่นขึ้นมาดูลูกบ้างเป็นระยะๆ และช่วยป้อนนม

การเลี้ยงดูของยาย จะให้กินข้าวบดกับกล้วยวันละ 2 มื้อเช้า-เย็น ตั้งแต่เด็กอายุ 2 สัปดาห์ โดยให้กินครั้งละประมาณช้อนกาแฟ ยายบอกว่า "เลี้ยงลูกมาก็ให้กินอย่างนี้ทุกคนไม่เห็นเป็นอะไร และก็ไม่มีเงินซื้อนมให้เด็กกินด้วย นมที่ได้มาจาก โรงพยาบาลก็หมดแล้ว ให้เด็กกินกล้วยจะได้อิ่มนาน ไม่ร้องกวน กินได้ดีไม่เห็นว่ามีท้องอืด และยังอ้วนขึ้นด้วย"

การให้นมจะให้นมเด็กวันละ 6 ครั้ง โดยชงนมครั้งละ 2 ออนซ์แล้วเติมน้ำให้ครบ 4 ออนซ์ เหตุผลที่ชงนมจางเพราะต้องการประหยัดนมผสม จากนั้นให้เด็กดูนมไปเรื่อยๆจนหมดจึงชงนมใหม่ นมที่เด็กดูเหลือจะทิ้งไว้ ไม่ได้ครอบฝาครอบขวดนม เนื่องจากทำหายไว้ตั้งแต่อยู่โรงพยาบาล หลังให้เด็กกินนมจะให้น้ำตามเล็กน้อยเพื่อล้างปากเด็กไม่ให้มีคราบนมติดลิ้น

การทำความสะอาดขวดนม ร. มีขวดนม 2 ขวด ได้มาจากโรงพยาบาล จะทำความสะอาดขวดนมโดยวิธีล้างด้วยน้ำยาล้างจานตามปกติ จากนั้นนำไปต้มในน้ำเดือด เอาขึ้น พักไว้สักครู่จะเอาผ้ามาเช็ดขวดนมให้แห้งทั้งข้างนอกขวดนม ปกติจะต้มขวดนมวันละ 1 ครั้งเท่านั้น มีขวดนม 2 ขวด แบ่งเป็นขวดน้ำ 1 ขวด ซึ่งใช้ร่วมกันกับลูกพี่สาว ถ้านมหมดต้องชงนมใหม่ จะเอาขวดนมกำไปล้างแล้วลวกน้ำร้อนจากนั้นเช็ดให้แห้งนำไปใช้ได้ต่อ

การปฏิบัติ ณะให้นม ยายจะอุ้มบ้าง บางครั้งก็เอาผ้า รองขวดนมไว้ ถ้ามีงานบ้านที่ต้องทำ หลังกินนมจะให้น้ำตาม แต่เด็กดูน้ำได้น้อย

การทำความสะดวกสบายร่างกายทารก ยายจะเป็นคนอาบน้ำให้เพราะ ร. ทำไม่ค่อยเป็น โดยใช้ น้ำอุ่น อาบวันละ 2-3 ครั้ง ถ้าอากาศร้อน ตัวเหนียวจะอาบให้อีก สระผมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หลังสระผมจะเช็ดผมให้แห้ง น้ำที่ใช้ในการอาบและล้างด้วยแชมพูรวมทั้งขวดนมคือ น้ำบ่อ น้ำที่ขงนม และ ทำอาหารจะใช้น้ำขวดที่ซื้อทีละเป็นขวดใหญ่ ภายหลังเด็กถ่ายอุจจาระจะใช้ฟองน้ำชุบน้ำเช็ดทำความสะอาด หลังถ่ายปัสสาวะจะเปลี่ยนผ้าอ้อมให้ การซักผ้าเด็กจะแยกซักจากเสื้อผ้าผู้ใหญ่ โดยใช้ น้ำบ่อและผงซักฟอกตามธรรมดา

การดูแลเรื่องการพักผ่อนนอนหลับกลางวันจะให้เด็กนอนที่นอนค่อนข้างกว้างกับพื้น มี ผ้าขาวม้ากับผ้าปูนอน ถ้าเด็กปัสสาวะรดที่นอนยายจะเอาที่นอนไปตากแดด กลางคืนจะผูกเปลผ้าขาวม้าให้เด็กนอนโดยเอาผ้ามุ้งคลุมกันยุงกัด ส่วน ร. ยาย น้องสาว และพ่อของ ร. จะนอนแยกต่างหากบนเตียง ยายบอกว่าที่ต้องแยกไม่ให้หลานนอนกับ ร. เพราะ ร. นอนดิ้นกลัวจะมาทับหลาน ถ้าเด็กร้องตอนกลางคืน ร. จะตื่นขึ้นมาดู บางครั้งยายก็เป็นคนดู

การป้องกันเด็กเจ็บป่วย ยายบอกว่า “ไม่ให้ถูกละอองฝน ไม่แช่น้ำนานๆ กลัวเด็กจะเป็นหวัด ไม่อุ้มออกไปนอกบ้านเพราะกลัวฝุ่นละอองเข้าจมูก ไม่ให้กินนมแม่ ไม่ให้ถูกเลือด เวลา ร. มาจูบฉันยังกลัวเหมือนกันว่าหลานจะติดโรคได้”

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงดูบุตร ปัญหาและอุปสรรคที่ ร.รับรู้ คือ ปัญหาเศรษฐกิจ ไม่มีเงินซื้อนมผสมให้ลูกอย่างเพียงพอ ร่วมกับความเชื่อของมารดาของ ร. ในเรื่องการเลี้ยงลูกที่ให้กินข้าวและกล้วยเร็ว ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการดูแลลูก และภาวะสุขภาพของลูก เด็กอาจขาดอาหารเพราะได้รับนมไม่เพียงพอ ภูมิด้านทานต่ำทำให้ติดเชื้อได้ง่าย

การวางแผนในอนาคตสำหรับลูก เมื่อถามว่าคิดถึงอนาคตของลูกไว้อย่างไรบ้าง ร. บอกว่า “คิดเหมือนกัน คือ ตั้งใจให้ลูกได้เรียน น้องสาวจะช่วยเลี้ยงให้ และโตขึ้นน้องสาวจะส่งเรียนน้องเค้าบอกว่า มึงเป็นไวกี่ช่าง ไม่มีหนูเค้าจะเลี้ยงเอง”

ความต้องการการช่วยเหลือ ยายบอกว่า “โรงพยาบาลให้บริการดี หมอใจดีทุกคน สงสัยอะไรก็ถามได้ แต่อยากจะให้โรงพยาบาลแจกนมฟรีให้มากกว่านี้ ค่านมมันแพงมาก พวกเราคนจนหาเข้ากินค่า ไม่มีเงินเหลือเก็บไปซื้อนม สงสารเด็กมัน ก็ไม่รู้จะทำยังไง ก็เลี้ยงไปอย่างนี้”

กรณีของ ว. (นามสมมติ)

ว. อายุ 23 ปี เป็นคนต่างจังหวัด เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาหางานทำที่จังหวัดชลบุรี เดิมทำงานเป็นพนักงานขายของที่ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง ได้รู้จักกับสามีที่นี่ เพราะสามีทำงานที่เดียวกัน สามีอายุ 23 ปี และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เช่นเดียวกัน เป็นคนชอบดื่มเหล้า คบกันประมาณ 1 ปี ก็มาอยู่ด้วยกัน สามีของ ว. เคยทำงานอาสาสมัครมูลนิธิแห่งหนึ่งซึ่งช่วยเหลือคนประสบอุบัติเหตุ หรือเหตุร้ายต่างๆ และเคยได้รับอุบัติเหตุมอเตอร์ไซด์คว่ำขาหัก ต้องผ่าตัดกระดูก

ได้รับการเจาะเลือดจึงทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี แต่ก็เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง เพราะคิดว่าตนเองสุขภาพแข็งแรง และคิดว่าน่าจะติดจากการทำงานอาสาสมัคร ซึ่งบางครั้งต้องสัมผัสเลือดโดยไม่ได้ใส่ถุงมือป้องกัน สามี ว. มารู้จัก ว. ภายหลังที่ติดเชื้อแล้ว ว. บอกว่า ก่อนอยู่ด้วยกันสามีพยายามบอกแต่คิดว่าพูดเล่น เพราะสามีเป็นคนชอบพูดเล่นติดตลก เมื่อมาอยู่ด้วยกันตั้งใจมีลูกจึงไม่ได้คุมกำเนิด เคยแท้งลูกเอง 2 ท้อง เมื่อตั้งครรภ์ลูกคนแรกได้ 4 เดือนมาฝากครรภ์จึงทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ที่แรกตกใจมากแต่ได้รับการให้คำปรึกษาจึงพอทำได้ ไม่คิดมาก คิดว่าคนเราต้องตายทุกคน ถ้าทำตัวดีก็จะมีชีวิตอยู่ยาวนาน มีความเชื่อว่า ทำดี ทำบุญมาเยอะ คิดว่าน่าจะลบล้างกัน หลังทราบว่าติดเชื้อก็ได้รับยา AZT มาตลอด แต่ในระยะคลอดไม่ได้รับยาเพราะลูกคลอดในรถก่อนมาถึงโรงพยาบาล ปัจจุบันลูกอายุขวบกว่าแต่ยังถึง 18 เดือน ยังไม่ได้รับการเจาะเลือดจึงไม่ทราบว่าลูกติดเชื้อจากแม่หรือไม่

เมื่อ ว. คลอดลูกคนแรกแล้วไม่ได้คุมกำเนิด พยาบาลแนะนำให้ทำหมันแต่ ว. ปฏิเสธ ว. ตั้งครรภ์ลูกคนที่สองโดยไม่รู้ตัว เพราะยังไม่มีการคุมกำเนิด รู้สึกตกใจมาก ไม่เชื่อ ไม่ตั้งใจที่จะมีลูกแต่ก็ไม่ทราบว่าทำอะไร ไม่คิดที่จะทำแท้ง จึงปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อ มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลเดิม และได้รับยา AZT รับประทานตลอดจนกระทั่งคลอด ลูกคนที่ 2 เพศหญิง คลอดปกติ น้ำหนัก 2650 กรัม หลังคลอดทั้งแม่และลูกแข็งแรงดีไม่มีภาวะแทรกซ้อน

หลังจากตั้งครรภ์ลูกคนแรก ว. ไม่ได้ทำงาน เป็นแม่บ้านเลี้ยงดูลูกคนโตเอง โดยมีย่าของเด็กช่วยเลี้ยง สามีทำงานคนเดียว รายได้เดือนละประมาณ 4500-5000 บาท ต้องจ่ายค่าเช่าห้อง 1000 บาท รายได้ไม่พอใช้ เป็นหนี้แม่สามีอยู่ 3-4 หมื่นบาท เพราะต้องซื้อนมให้ลูกกินทั้งในช่วงที่เลี้ยงคนโต และลูกคนนี้ นมที่โรงพยาบาลแจกให้ไม่เพียงพอ ขณะนี้ ว. กำลังหางานทำเพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว โดยวางแผนว่าจะฝากลูกให้แม่สามีซึ่งมีอาชีพทำอาหารขายช่วยเลี้ยงให้ ปัจจุบันแม่สามีก็จะช่วยเลี้ยงเป็นบางวัน เพราะเช่าบ้านอยู่ใกล้ ๆ กัน

ลักษณะครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่พักอยู่ใกล้ ๆ กับครอบครัวของแม่สามี ทั้งคู่เป็นคนต่างจังหวัด ในชลบุรีไม่มีญาติพี่น้องคนอื่น ๆ นอกจากแม่ พ่อ และพี่สาวของสามี ความสัมพันธ์ในครอบครัวรักใคร่กันดี ว. เป็นคนอารมณ์ดี พูดคุยเก่ง ยิ้มแย้มแจ่มใส สามีเป็นคนอารมณ์ดีเช่นกัน ไม่เคยมีเรื่องทะเลาะกันรุนแรง แต่สามีจะดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ แต่ภายหลังที่ทราบว่าติดเชื้อ จะสูบบุหรี่และดื่มเหล้าลดลง เรื่องที่ติดเชื้อเอชไอวี ว. และสามีไม่ได้บอกให้แม่สามี หรือญาติคนอื่น ๆ ทราบ เพราะกลัวว่าจะทำให้พวกเขาไม่สบายใจ

แหล่งประโยชน์ ปัจจุบันมีหนี้สินซึ่งหยิบยืมจากแม่สามี แม่สามีจะช่วยเหลือเรื่องหาเงินจ่ายต่างๆ บางวันก็จะไปกินข้าวที่บ้านแม่สามี และแม่สามีจะช่วยเลี้ยงลูกให้ในบางครั้ง ว. ออก

ไปนอกบ้าน และแม่สามีช่วยเลี้ยงลูกคนโตให้ด้วย และเมื่อ ว. หางานทำได้ก็จะฝากลูกให้แม่สามีเลี้ยงลูกให้ “แม่เค้ารักหลานมาก”

การรับรู้ต่อบทบาทการเป็นแม่ รู้สึกหนักใจบ้างแต่ก็ไม่มาก ไม่มีปัญหาเรื่องการเลี้ยงลูก เพราะเคยเลี้ยงลูกคนโตมาแล้ว “เลี้ยงได้ไม่ยุ่งยากอะไร ไม่คิดว่าลูกเป็นภาระ รักเค้ารักเค้ารักเค้า มีความสุขเมื่อเห็นเค้ายิ้ม หัวเราะ ลูกเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดในตอนนี้” แต่มีปัญหาเรื่องเงิน สามีทำงานคนเดียวรายได้ไม่เพียงพอ จะต้องออกไปทำงาน ต้องฝากลูกให้แม่สามีเลี้ยง

พฤติกรรมกรรมการเลี้ยงลูก

ว. เลี้ยงลูกด้วยตนเอง ไม่มีปัญหาอะไรเคยเลี้ยงคนโตมาแล้ว ยังไม่ได้ไปทำงานตั้งใจจะเลี้ยงเค้าให้โตอีกสักหน่อย ดูว่าเค้าแข็งแรงโตก็จะฝากให้แม่สามีที่อยู่บ้านใกล้ๆกันช่วยดูให้เวลาไปทำงาน คิดว่าจะไปหางานทำเดือนหน้า

การให้อาหาร ให้ลูกกินนมผสมอย่างเดียว ไม่เคยให้ลูกดูดนมตนเอง ลูกอายุ 4 เดือน กินนมครั้งละ 4 ออนซ์ วันละ 6-7 ครั้ง ชงนมโดยใช้อัตราส่วน 1:1 ตามที่บอกไว้ที่ข้างกระป๋องนม ใช้นม 4 ช้อน และน้ำ 4 ออนซ์ น้ำที่ใช้ต้มสุกที่อุ่นแล้ว เวลาให้ลูกดูดนมจะอุ้มลูกและจับขวดนมให้ บางครั้งถ้ามีงานต้องทำจะให้ลูกนอน เอาฝารองขวดนมและให้เด็กจับขวดนมเอง ลูกดูดนมได้ ไม่มีท้องอืด

การเตรียมขวดนม ล้างขวดนมด้วยน้ำยาล้างขวดนม จากนั้นนำมาลวกน้ำร้อนอีกครั้งหนึ่ง มีขวดนมใช้อยู่ 2 ขวด และขวดน้ำอีก 1 ขวด ขวดน้ำจะใช้ขวดเดียว ถ้าน้ำขุ่นมีตะกอนนมก็จะเปลี่ยน ขวดนมเมื่อลูกดูดหมด จะเอาขวดนมไปล้างด้วยน้ำยาล้างขวดนม ลวกน้ำร้อนแล้วนำมาใช้ต่อ จะต้มขวดนมสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ให้ลูกกินกล้วยตั้งแต่อายุได้ 1 เดือน โดยให้กินครั้ง ละน้อยๆ ย่าบอกว่ากินนมไม่อิ่มท้อง ต้องกินกล้วยด้วย ย่าเลี้ยงลูกมาก็ให้กินอย่างนี้ทุกคนไม่เห็นเป็นไร เมื่อลูกอายุ 4 เดือน จะให้กินกล้วยผสมกับซีรีแลค

เมื่อถามเรื่องความรู้เกี่ยวกับการให้อาหารเสริม ว. บอกว่า พยาบาลแนะนำให้ดูจากสมุดสีชมพู คนโตก็เคยทำให้กิน แต่ที่คิดว่าจะให้กินซีรีแลคเพราะ ทำได้ง่าย ไม่ต้องยุ่งยาก ประหยัดเวลา และคิดว่าเป็นอาหารที่มีประโยชน์จากที่เห็นโฆษณา คนอื่นๆเค้าก็ให้ลูกกินก็ไม่มีปัญหาอะไร

การดูแลความสะอาด อาบน้ำให้ลูกวันละ 1 ครั้ง ตอนเช้าอาบน้ำประมาณ 10.00 น. โดยใช้น้ำอุ่น ตอนเย็นจะเช็ดตัวให้ลูก สระผมให้สัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ภายหลังกินปัสสาวะหรืออุจจาระใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดให้ ถ้าพาลูกออกนอกบ้านจะใส่แพมเพอร์ให้ กลางคืนใส่แพมเพอร์ไว้ให้ ตอนดึกๆถ้าเค้าร้องจะเปลี่ยนแพมเพอร์ให้

ในเรื่องเสื้อผ้าใช้น้ำยาซักผ้าสำหรับเด็ก และจะซักเสื้อและผ้าอ้อมลูกแยกต่างหาก จากนั้นนำไปตากแดดให้แห้ง

การสร้างภูมิคุ้มกัน พาลูกไปรับวัคซีนครบตามที่โรงพยาบาลนัด ว. ทราบว่าลูกต้องได้รับวัคซีนอะไรบ้าง โดยจะดูจากสมุดสุขภาพเด็ก ลูกคนโตก็ได้รับวัคซีนครบ

การดูแลเมื่อลูกเจ็บป่วย ถ้าลูกไม่สบายเป็นหวัด จะวัด ปรอท ถ้ามีไข้จะเช็ดตัวให้ลูกโดยใช้น้ำอุ่น ถ้าลูกท้องอืด จะอุ้มพาดบ่าไล่ลมให้ลูก ถ้าลูกท้องเสีย ถ่ายมีมูกปน จะพาลูกไปหาหมอ ตอนนี้ลูกถ่ายเหลววันละประมาณ 5-6 ครั้ง กำลังสังเกตอยู่ยังไม่มูกคิดว่าน่าจะเกิดจากเปลี่ยนนมใหม่ๆ การป้องกันความเจ็บป่วยตอนกลางคืนอากาศเย็นจะห่มผ้าให้ลูกหนาๆ ถ้าพาลูกออกนอกบ้านจะใส่หมวกให้ เมื่อถามว่าดูแลลูกเป็นพิเศษอย่างไรบ้างหรือไม่ ว. บอกว่าเลี้ยงตามปกติเหมือนกับเด็กทั่วไป ที่พยาบาลไม่ได้แนะนำอะไรเป็นพิเศษ

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงลูก คิดว่าไม่มีปัญหาที่หนักใจ มีบ้างก็เรื่องค่าใช้จ่าย ของใช้เด็กและนมผสม ราคาแพง อย่างไรก็ตามก็ต้องพยายามหาเงินมาเลี้ยงลูกให้ได้

การวางแผนในอนาคตสำหรับลูก คิดว่าจะเลี้ยงเค้าอย่างดีที่สุดเท่าที่ทำได้ ถ้างานทำได้ก็ต้องพยายามเก็บเงินไว้ให้ลูกได้เรียนหนังสือ ถ้าตัวเองและพ่อเด็กเป็นอะไรไป คิดว่าอย่าจะเลี้ยงหลานได้ เพราะย่ำรักหลานมาก

ข้อมูลจากการสังเกต

สัมพันธภาพกับลูก รักและเอาใจใส่ลูกดี ว. หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส พุดเล่น หยอกล้อกับลูก มองลูกด้วยสายตาแห่งความรัก เมื่อลูกร้องจะอุ้มและพาเดินเล่น ร้องเพลงปลอบลูก

ภาวะสุขภาพของเด็ก พัฒนาการทางร่างกายปกติ ค่อนข้างอ้วน อายุ เกือบ 2 เดือน ยังไม่ได้ชั่งน้ำหนัก น้ำหนักที่ชั่งเมื่ออายุ 1 เดือน 3600 กรัม ร่างกายสะอาด ผิวพรรณผ่องใส หน้าตาสดชื่นอารมณ์ พัฒนาการสมวัย คอแข็ง หันมองตามเสียงเรียก พุดคุยด้วยจะมองตา เริ่มยิ้มได้

สภาพแวดล้อม เป็นบ้านเช่าอยู่ในชุมชนเมืองแต่ไม่แออัด บ้านที่อยู่เป็นห้องแถวไม้ หน้ากว้างประมาณ 3 เมตร ลึก 8 เมตร เป็นบ้านสองชั้น ชั้นบนพื้นไม้ จัดเป็นห้องนอน ชั้นล่างเป็นพื้นปูนขัดมัน พื้นบ้านสะอาดดี ใช้น้ำประปา มีห้องน้ำและห้องส้วมแยกกันอยู่ภายในบ้าน มีครัวอยู่ภายในตัวบ้าน ด้านหลังบ้านเทพูน หน้าบ้านมีทางเดินเท้า ติดอยู่กับถนนปูนซีเมนต์กว้างประมาณ 4 เมตร สภาพแวดล้อมสะอาดดี มีที่ให้ทิ้งขยะ กลางคืนมียุง ต้องกางมุ้งนอน จะนอนด้วยกันทั้งพ่อแม่ และลูก 2 คน

กรณีของ ศ. (นามสมมติ)

ศ. อายุ 27 ปี เป็นคนค่อนข้างเงียบ ไม่ค่อยพูด ตามคำตอบคำ ไม่ค่อยแสดงความรู้สึก เป็นคนเก็บความรู้สึก แต่ก็ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ศ. และสามี เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นคนบ้านเดียวกัน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดอุดรธานี หลังเรียนจบก็มาอยู่ด้วยกันเป็นเวลาเกือบ 10 ปี มีลูกด้วยกัน 2 คน คนโต 7 ขวบ อยู่กับยายที่อุดรธานี คนเล็กเพิ่งคลอดอายุ 2 เดือน 5 วัน ศ.และสามีย้ายมาอยู่ชลบุรี เมื่อประมาณ 2 ปี เพื่อมาหางานทำ เช่าบ้านอยู่ ค่าเช่าบ้าน 1,500 บาท/เดือน ก่อนตั้งครรรค์ ศ.ทำงานเป็นพนักงานบริษัททำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รายได้วันละ 140 บาท หลังจากตั้งครรรค์ลูกคนโตจนถึงปัจจุบันไม่ได้ทำงาน เป็นแม่บ้านเลี้ยงลูกและดูแลบ้าน ต้องเลี้ยงลูกเอง เพราะจะต้องพาลูกไปตรวจสุขภาพ ปรึกษา และเจาะเลือด ถ้าส่งลูกกลับไปอยู่กับยาย ลูกก็จะไม่ได้รับยาต่อ และกลัวญาติจะรู้ว่าติดเชื้อ ส่วนสามีทำงานเป็นลูกจ้าง ขับรถรับจ้างส่งของที่ท่าเรือแหลมฉบัง มีรายได้เดือนละประมาณ 6000 บาท ก่อนศ.ตั้งครรรค์รายได้พอใช้ แต่ไม่เหลือเก็บ เพราะต้องส่งเงินกลับไปให้ลูกคนโตที่อยู่กับยาย จ่ายค่าเช่าบ้าน และส่งเงินผ่อนเครื่องเสียง 3000 บาท/เดือน ในช่วงหลังคลอดมานี้ รายได้ไม่พอจ่าย เนื่องจากสามีทำงานคนเดียวและต้องซื้อนมให้ลูกกิน ไม่มีเงินส่งให้ลูกคนโต

สภาพที่อยู่อาศัย เป็นห้องแถวชั้นเดียวก่อด้วยปูน กว้างประมาณ 4x6 เมตร พื้นห้องปูด้วยเสื่อน้ำมัน มีห้องน้ำอยู่ในบ้าน ห้องน้ำสะอาดใช้ส้วมซึม มีระบบระบายน้ำ ภายในบ้านจัดเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดดี ใช้ตู้กันไว้เป็นห้องนอน น้ำบริโภคซื้อน้ำขวดโพลาลิสขวดใหญ่ น้ำอุปโภคใช้น้ำบ่อ ของใช้ไฟฟ้าในบ้านมีค่อนข้างครบคือ ตู้เย็น ทีวี พัดลม หม้อหุงข้าว กาต้มน้ำไฟฟ้า เครื่องเสียง มีมอเตอร์ไซค์ สามีขับไปทำงาน

การรับทราบการติดเชื้อเอชไอวี ก่อนมีลูกคนนี้ ศ.คุมกำเนิดโดยการกินยาเม็ดคุมกำเนิด เมื่อตกลงใจว่าจะมีลูกจึงหยุดคุมเมื่อทราบว่าตั้งครรภ์จึงไปฝากครรภ์เมื่อตั้งครรภ์ได้ประมาณ 3-4 เดือน ได้รับการเจาะเลือดจึงทราบว่าติดเชื้อเอชไอวี ได้รับการให้คำปรึกษาจากพยาบาล และกินยาAZT ตั้งแต่หลังทราบผลจนกระทั่งคลอด ศ.บอกให้สามีทราบเรื่องการติดเชื้อ แต่สามีไม่ยอมมาเจาะเลือด ส่วนญาติพี่น้องคนอื่น ๆ ไม่ทราบว่าติดเชื้อ ไม่อยากบอกให้ญาติรู้เพราะกลัวจะเสียใจและกลัวถูกรังเกียจ เมื่อทราบว่าติดเชื้อตนเองรู้สึกเสียใจ แต่ก็ต้องทำใจปลงให้ได้เพราะไม่รู้จะทำอย่างไร ปล่อย่อยตามเลย ช่วงแรกที่ทราบก็ร้องไห้มาก แต่ช่วงหลังๆก็ร้องไห้เป็นบางครั้งเวลาที่คิดถึง การติดเชื้อ ส่วนสามีตกใจมากและคิดมาก บางครั้งก็ซึมก็ต้องให้กำลังใจ พยายามปลอบเค้าไม่ให้คิดมาก

ความรู้ในเรื่องโรคเอดส์และการดูแลตนเอง ศ.ทราบจากพยาบาลว่าจะต้องดูแลสุขภาพให้ดีที่สุด โดยการกินอาหารถูกหลัก กินอาหารสุก ไม่กินปลาร้าหรือของไม่สุก ส่วนใหญ่จะทำ